

DOI: 10.33310/2078-2128-2020-20-1-77-82

УДК: 130.123.1

І. Л. ШПАЧИНСЬКИЙ,кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри психології на соціальних науках

ORCID:0000-0002-3946-7164

Email: migeya@ukr.net

Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського,
Миколаїв, Україна

«ЧОМУ» І «ЯК» ПОТРІБНА ФІЛОСОФІЯ СЬОГОДНІ: МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ТА ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТИ

Анотація. В статті розглянуті деякі підходи методологічного та психологічного характеру щодо викладання філософії у закладах як вищої, так і загальної середньої освіти. Проводиться аналіз сучасних засобів дистанційної освіти і можливість їх застосування в процесі викладання з обґрунтуванням критерію максимальної корисності і відповідного доцільного впровадження в практику, враховуючи потрібні для сучасного високопрофесійного фахівця компетенції. Серед останніх, зокрема, робиться наголос на розвитку деяких, які вважаються ключовими і є безпосереднім предметом роздумів саме у царині філософії, це «критичне мислення» і «аналітичне мислення та інноваційність». Розглянуто і пропонується у якості найбільш максимальної ефективності розвитку цих якостей доцільність використання такого виду роботи, як есе. Окремо виділена думка про те, що філософією можливо з деякою обережністю назвати дисципліною, вивчення якої інколи йде рука в руку як з психологічними проблемами і серйозними психічними захворюваннями, так і з психічним здоров'ям особистості. На підставі отриманого автором досвіду викладання філософських дисциплін пропонується майбутнім спеціалістам відповідного фаху-викладачам закладів середньої освіти показувати красу гармонійного (діалектичного) поєднання протилежностей на прикладах зі сфери за їх профілем діяльності. Так, зокрема, красу побудови оксюморона – філологам, боротьби айкідо – спеціалістам фізичного виховання, «психологічного айкідо» – психологам, прийомів т. зв. «ТРВЗ» (теорії рішення винахідницьких завдань) – студентам природничого напрямку навчання тощо. У висновках, зокрема, зазначається, що викладання таким чином зможе розвинути означені вище певні якості у майбутніх викладачів закладів загальної середньої освіти, а вони, відповідно, в свою чергу зможуть їх розвинути у своїх учнів.

Ключові слова: критичне мислення, когнітивна психологія, діалектика, дистанційне навчання, проблемний підхід, евристика.

Вступ. На сьогоднішній час вже не залишається сумніву у кардинальних змінах статусу і ролі багатьох дисциплін, які викладаються і у середній і у вищій школах фактично в усіх країнах. Сьогодні дуже мінливе і швидкоплинне, до того ж з постійною тенденцією прискорення. Фахівці вже просто не встигають читати всю друковану періодику в своїй галузі, не кажучи про суміжні. Але ж це потрібно для того, щоб (в ідеалі) не просто бути «на піку» своєї справи, а хоча б «рухатись в потоці». І чи не найголовнішим результатом такого стану справ і відповіддю цим викликам є зміна/трансформація змісту філософії, яка, безперечно, повинна продовжувати відповідати своїй пріоритетній ролі «узагальнювача» знань і вироблення «футуристичного прогнозування» шляхів їх отримання і самої їх суті.

Але, як відомо, «все починається з початку». Тож спробуємо розібратися/проаналізувати трохи детальніше ці найхарактерніші (на наш погляд) виклики, які постають перед «людиною, як мислячою істотою», і викласти деякі міркування щодо їх вирішення.

Власне, своєрідним «дороговказом» можливо вважати 10 якостей, які будуть потрібні успішній людині до 2025 року, і які були озвучені на Всесвітньому Економічному Форумі в Давосі у жовтні 2020 року. Так, зокрема, серед них зазначається:

- аналітичне мислення та інноваційність;
- активне навчання та стратегія навчання;
- рішення складних задач;
- критичне мислення й аналіз;
- креативність та ініціативність;
- лідерство та соціальний вплив;
- використання технологій;
- програмування;
- сталість та вміння працювати в умовах невизначеності;
- вміння аргументувати та обґрунтовувати ідею.

Отже, що ж заважає сьогодні у справі їх опанування?

В рамках нашого дослідження ми, певна річ, не зможемо викласти погляди на увесь комплекс проблем, пов'язаний з реалізацією зазначених якостей. Тому зупинимось тільки на аналізі деяких, які ми вважаємо ключовими, тим більше

які, як вважається, безпосередньо є предметом роздумів саме філософського характеру, і яким чином, відповідно, саме філософія може «мати в цьому знадобу і корисність». Ми їх виділили у вищезазначеному переліку, це «критичне мислення» і «аналітичне мислення та інноваційність».

Отже, **метою** нашого дослідження є окреслення деяких особливостей методологічного і психологічного характеру у розмаїтті сучасних підходів щодо викладання філософії, необхідних для справи формування якостей особистості як на етапі загальної середньої, так і вищої освіти.

Дискусія. Вікрам Маншарамані, професор Гарвардського університету і автор книги «Думайте для себе: Відновлення здорового глузду в епоху експертів та штучного інтелекту», зокрема, зазначає, що «жодна конкретна майстерність не приведе вас до успіху у майбутньому, лише певний спосіб мислення. Світ змінився, але наша філософія щодо розвитку навичок – ні. Сьогоднішня динамічна складність вимагає здатності діяти в неоднозначних і погано визначених ситуаціях. Ключова майстерність майбутнього – це не вузька спеціалізація, як це було останні 40–50 років, а широкий, нестандартний і гнучкий підхід, філософія та спосіб мислення. Тепер майбутнє належить «генералістам» [12]. І далі він конкретно розкриває значення того, «що означає бути генералістом? Для початку важливо приділити більше уваги контексту, в якому ви приймаєте рішення. Прочитайте весь документ, а не лише розділ про вашу галузь. Ваш основний фокус нафта та газ? Вивчіть динаміку їхнього впливу на роздрібний сектор. Ви професіонал у фінансах? Чому б не прочитати книгу з маркетингу? Думайте більше і ширше, ніж ви робили традиційно. Вивчіть взаємозв'язки між галузями та уявіть, як зміни в одному домені можуть вплинути на діяльність в іншому» [там же].

Відтак звернемо увагу на т.зв. «комплексні уроки» широко відомої на сьогодні фінської системи освіти, наприклад з назвою одного з них «продавець у пришляховому кафе», який проводять декілька вчителів-фахівців сумісно. Логіка очевидна: математику знати потрібно, щоб рахувати гроші; економіку знати потрібно, щоб мати дохід; іноземну мову знати потрібно, щоб спілкуватись з проїжджаючими повз іноземцями; етикет знати потрібно за тієї ж причини і т.ін. Згадаємо також вимоги нашої вітчизняної системи освіти, в якій колишня стала тріада «знання-вміння-навички» відповідно змінилась на таке поняття, як «компетентності», що означають «динамічну комбінацію знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, профе-

сійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність. Компетентність також визначається як набута у процесі навчання інтегрована здатність особистості, яка складається із знань, досвіду, цінностей і ставлення, що можуть цілісно реалізовуватися на практиці» [10]. Відповідно нашого контексту звертаємо тут увагу на таке слово, як «інтегрована». Цікавий досвід Google. Так, зокрема, «Ліза Стерн Хейз, одна з найкращих рекрутерок Google, зазначила, що компанія цінує «загальну пізнавальну здатність» більше, ніж знання, пов'язані з посадою. «Подумайте, як швидко розвивається Google», – сказала вона. «Якщо ви просто наймаєте когось для виконання однієї конкретної роботи, то коли компанія потребує змін, ви повинні бути впевнені, що ця людина знайде себе в цих змінах. Ми наймаємо *розумних* загальних працівників» [12]. Наостанок Маншарамані на пряму зазначає, що ключова майстерність майбутнього – це широкий, нестандартний і гнучкий підхід, *філософія та спосіб мислення* /Виділено автором/. А яким же чином формувати означений «спосіб мислення»?

Давайте тепер звернемо увагу на такий жанр письмового твору як есе. Сьогодні воно включене в навчальні програми навіть початкової школи з огляду на сучасні соціокультурні умови та інтеграцію української освіти в європейський контекст порівняно недавно, за вимогами НУШ (Нової української школи). Раніше, ба навіть за радянських часів, ще зі школи починали вчити писати твори (рос. «сочинения»). Проте жанр есе відрізняється від т.зв. «класичного» твору, хоча, потрібно віддати належне, позиціонується як його різновид, а саме як «твір-роздум» (рос. «сочинение-рассуждение»). Якраз саме останнє поняття – «роздум» – можливо з упевненістю віднести до прерогативи перш за все філософських категорій, і воно, в свою чергу (і що очевидно), може безпосередньо бути пов'язаним з категорією «критичне мислення». Що ж ми маємо на сьогодні на практиці? Можу викласти позицію автора, виходячи з досвіду.

Коли ще навесні прийшла т.зв. «перша хвиля» коронавірусу, і вища школа «пішла» на дистанційне навчання, автором був використаний такий вид контролю якості засвоєння матеріалу з філософських дисциплін, як есе. І що показав досвід? Якщо брати в цілому, то дуже малий процент студентів (два-три з групи) змогли з першого разу написати його пристойно, принаймні на «четвірку», третина написала заледве на «трійку», решту можливо оцінити «незадовільно».

Відмінних оцінок не було зовсім. Почався аналіз того, що відбулося, пошуки першопричин, в результаті чого з'ясувалося наступне.

Наталя Бобуненко, організатор і розробник програми Школи Свідомого Розвитку Людини зазначає, що «...роздумувати, розмислювати, аналізувати, задавати питання, виражати свою думку – це навички, які формують критичне мислення. Твір з елементами роздуму з'являється лише у програмі 8 і 9 класів, 2 рази на весь навчальний рік. Але повернемося до наших дітей. Їм не хочеться писати твори (з досвіду роботи з дітьми в рамках розвиваючих курсів для підлітків). Буквально лінь «напружувати мозок», розмислюватися, роздумувати. Вони не люблять дивитися фільми, які направлені на те, щоб співпереживати з проблемою героя і задавати собі питання, які піднімає автор стрічки. Їх приваблює усе поверхневе, кліпове, усе те, що миготить...» В кінці авторка безпосередньо підкреслює, що «...у навчальній програмі не стоїть акцент на розвитку такої навички» [7]. Мається на увазі критичне мислення.

Тепер щодо такої зазначеної нами вище якості, як «формування власної думки та прийняття рішень». Олександр Ігоревич Мусс – кандидат філософських наук Інституту філософії Санкт-Петербурзького державного університету, робота якого отримала премію на конкурсі філософських робіт 2019 року, який проводився Інститутом філософії РАН в рамках теми «Про користь і шкоду філософії для життя» у цій своїй роботі наголошував, що «філософію можливо з деякою обережністю назвати дисципліною, вивчення якої інколи йде рука в руку як з психологічними проблемами і серйозними психічними захворюваннями, так і з психічним здоров'ям» [4]. Далі автор безпосередньо обґрунтовує сутність такої своєї думки, і зазначає, що «починаючи з юності, коли на фоні формування людської ідентичності молодий розум зазвичай починає цікавитись глобальними питаннями існування, якщо під рукою не виявляється правильних книг, а поруч – освічених людей, які розбираються у цих питаннях – відданих філософії науки вчителів, викладачів, джерелом відповідей для юного розуму можуть стати не професійні філософи, вчені, а представники численних сект... Таким чином, мені хотілося б показати, що відсутність знань і занять з філософії у шкільному віці, навіть на фоні серйозної природничо-наукової чи мовної підготовки у численнях ліцеях і класичних гімназіях, може привести до некритичного сприйняття чужих ідей і підміни знань думкою чи ідеологією» [9].

Саме цей аспект філософії – морально-етичний – все більше виділяють у якості провідного

сучасні філософи багатьох країн світу. Директор Інституту філософії імені Григорія Сковороди НАН України Анатолій Миколайович Єрмоленко, відповідаючи на питання «чи є завдання у філософії в Україні? Якщо є, то яке», зокрема, підкреслював, що «якогось завдання як такого у філософії в Україні немає, та й хто міг би таке завдання поставити. Проте, як на мене, у філософів є призначення, яке полягає в тому, щоб розвивати філософію як хранительку розуму, якого нам, українцям, ще й досі бракує. Це означає: сприяти розвитку здатностей до критичного мислення і аргументації, участі в громадському дискурсі, створенню інституцій деліберативної демократії на основі принципів взаємоповаги, толерантності і справедливості в суспільстві. Це все те, що називається практичною філософією, важливим складником якої є й етика. І це особливо важливо, коли наше суспільство постійно перебуває у стані правового й морального нігілізму, браку довіри, усього того, що діагностується як стан аномії» [6]. А той же О. І. Мусс у своїй зазначеній роботі наголошував, що «...сучасні молоді люди, далекі від академічного середовища, можуть бути не в курсі існування практичних областей сучасної філософії. Однією з таких областей є прикладна етика, має величезне значення і для сучасного суспільства, і для багатьох серйозних сучасних біомедицинських, психологічних та нейрокогнітивних досліджень. Крім цього, звернення до бази академічних текстів Google Scholar видає більше мільйона результатів у відповідь на англійське питання на тему «прикладна етика»» [9].

Але повернемося до вищезгаданого сучасного т.зв. «кліпового мислення» підлітків. Цю тенденцію характерно відображає стрімко набираючий обертів сайт «Тік-ток», характерною особливістю якого є розміщення там дуже коротких роликів (кілька хвилин) на певну тематику. Деякі вчителі «відгукнулись» на такий попит і почали розміщувати там свій контент – уроки за фахом. Так, зокрема, вельми популярним там блогером став 70-річний вчитель фізики Микола Мілованов, який має вже близько 150 тисяч підписантів [11]. Філософів там ще «не спостерігається», проте, як відомо, «ніколи не говори «ніколи»» і справа тільки за часом. Щодо цієї форми подачі навчального матеріалу думки як «споживачів», так і «надавачів» інформації (фахівців) розділилися. Одні вважають, що це оригінально, незвично, інтригуючи, «прикольо» etc. Інші знизують плечима, розцінюючи дійство як клоунаду, кривляння, загравання з молоддю і взагалі як усе те, що не гідно педагога як поважної особистості. Але так це чи інакше, одне – безперечно. Світ змінюється, і на це потрібно якість реа-

гувати. Останнім часом все більше лунають думки, про т.зв. «практичність» філософії. Тобто, потрібно її викладати, пов'язуючи матеріал з життєвими інтересами учнів, з їх особистим практичним життєвим досвідом. Одне з чільних місць щодо такого викладання (і цілком обгрунтовано) займає методика М. Ліпмана щодо навчання філософії у курсі шкільних дисциплін. Не будемо розвивати зараз думку Ф. Бекона про необхідність як «плодоносних» так і «світлоносних» істин взагалі, і. е. «прикладних і фундаментальних» наук. Просто погодимось з вимогами часу, або «маємо те що маємо». Виходячи з цього, на нашу думку, можливі принаймні два варіанти, крім, безумовно, тих, що вже пропонуються викладачами філософських дисциплін. У першому випадку, як вважається, потрібно під час викладання використовувати відповідні приклади в історичному ракурсі, наприклад, класичний в цьому контексті епізод з насміхання над Фалесом. Як відомо, «..коли йому докоряли бідністю, стверджуючи, що начебто заняття філософією ніякої (10) користі не приносять, то, розповідають, він, передбачивши на підставі астрономічних даних багатий врожай оливок, ще до кінця зими роздав у задаток невелику суму грошей, яка у нього була, усім власникам маслобоєн в Мілеті і на Хіосі, законтрактувавши їх задешево, так що ніхто з них не конкурував. (15) Коли настав час збирання оливок і одразу багатьом одночасно знадобились маслосієні, він, віддаючи маслосієні на відкуп на вигідних йому умовах і назбиравши багато грошей, довів, що філософам при бажанні легко розбагатіти, але не це є предметом їх прагнень» [2, 397].

Для викладання таким чином потрібно (і це очевидно) напрацьовувати т.зв. «фонд прикладів» подібного роду, узятих як з першоджерел, так і з власного життєвого досвіду. Щодо другого варіанту, то тут можливо піти шляхом використання законів і принципів діалектики на практиці в рамках викладання дисципліни «евристика», або «філософія творчості». Щодо останнього у вищій школі трохи докладніше.

Вибір такого варіанту обумовлений тим, що, як вважається, одним з ключових факторів динамізму сучасного життя є постійне розв'язання нагальних проблем (протиріч) фактично у всіх сферах діяльності людини. І саме цей фактор сьогодні є визначальним. Тому вважаємо за доцільне в процесі викладання філософських дисциплін робити акцент на т.зв. «прикладному аспекті» застосування основного закону діалектики – єдність і боротьба протилежностей – у сферах діяльності майбутніх спеціалістів за їх фахом, оскільки метою нашої роботи, як і зазначалося,

є висвітлення деяких методологічних підходів щодо викладання філософських дисциплін. Проаналізуємо більш детально висунуте нами положення.

Так, зокрема, звернемо увагу на те, що «...увага Гегеля прикута до способу, яким Сократ шукав істину. Тут, за думкою Гегеля, бере початок проблема філософського методу» [4, 202]. Слід відзначити і те, що «услід за Сократом і Платоном, Г. Гадамер діалог визнавав основним способом досягнення істини в гуманітарних науках, оскільки будь-яке знання проходить через запитання, і питання буває часто складніше за відповідь. А спосіб діалогу використовує діалектика, і кінцевий результат залежить від того, наскільки правильно поставлене питання» [3, 15]. «Супутна» думка: відповідно потрібно вчити ставити питання, це набагато важливіше, ніж давати на них відповідь. Тепер звернемо увагу на наступне судження. «Принципово важливе значення в організації і формі проведення занять з методики викладання філософії мають особистісно-орієнтовані педагогічні технології, в основу яких покладено діалогічний принцип – рівноправне співробітництво викладача і студентів.., розширення поля самостійності кожного з тих, хто навчається. В такому навчальному процесі викладач не тільки навчає, але й стимулює студента до професійного розвитку, створює умови для його здійснення» [1, 9]. Тут безпосередньо вказується на діалогічний принцип, як педагогічну форму зв'язку між суб'єктами педагогічного процесу. Вельми цікава думка для подальшої дискусії по сутності сучасного «дистанційного навчання». А як щодо розвитку творчого потенціалу у таких умовах? Гессен підкреслює, що «...З'ясування суті свободи як творчості стосовно дидактики проявляється, зокрема, в тому, що вчитель у своїй роботі з учнями робить акцент на методи і його самостійному застосуванні. Задача навчання – оволодіння методом. Будь-яке окреме знання передається тут не заради себе, а заради деякого більш глибокого першопочатку, який лежить позаду того, що викладається, і його породжує» [5, 17]. В наш час подальший розвиток майєвтичний метод Сократа отримав у засадах проблемного, розвиваючого і врешті-решт т.зв. евристичного навчання. Це точка зору педагогіки. Але ж зверніть увагу на те, що, як визнається, в основу всіх цих методів покладений знову ж таки (назвемо його) «стиль мислення» мудреця Сократа, на чому неодноразово наголошують прибічники вже згаданої вище сучасної «філософії для дітей» М. Ліпмана.

Заслуговує уваги в нашому контексті висловлювання визначного дослідника творчого

мислення доктора Е. де Боно, який, зокрема, наголошував, що "...навчання творчому мисленню – це передусім створення навичок... Необхідно надати достатню кількість прикладів для того, щоб показати, як ці інструменти працюють. Ці практичні приклади повинні бути узяті із сфери, віддаленої від тої, в якій безпосередньо працює той, хто навчається творчому мисленню. Це потрібно для того, щоб увага була зосереджена до самого процесу мислення і таким чином утворювалася впевненість у *оволодінні методами*. Час від часу необхідно все ж таки наводити приклади задач, які мають практичне значення у сфері безпосередніх інтересів того, хто навчається, для того, щоб показати реальну користь цього інструментарію" [13, 280].

Актуальність останнього твердження безпосередньо підтверджується автором на практиці, засновуючись на викладанні варіативної дисципліни «евристика», яку було запропоновано Міністерством освіти і науки України у 2009 році в орієнтовному переліку вибіркових дисциплін циклу соціально-економічної та гуманітарної підготовки бакалавра. Відтак, ґрунтуючись на отриманому досвіді, представляється доцільним в ході викладання у вищих навчальних закладах як цієї, так і інших філософських дисциплін майбутнім спеціалістам відповідного фаху показувати красу гармонійного (діалектичного) поєднання протилежностей на прикладах зі сфери за їх профілем діяльності, прийомів і методів для розв'язання проблем, цим породжених. Так, зокрема, сутність краси побудови оксюморона – філологам, боротьби айкідо – спеціалістам фізичного виховання, «психологічного айкідо» – психологам, методу взаємонавчання – для усіх

спеціальностей, прийомів т.зв. «ТРВЗ» (теорії рішення винахідницьких завдань) – студентам природничого напрямку навчання, «контрманіпулятивної» технології ведення переговорів з партнерами по бізнесу – економістам тощо.

Висновки. Як вважається, викладання означеним чином зможе розвинути певні якості у майбутніх викладачів закладів загальної середньої освіти, а вони, відповідно, в свою чергу зможуть їх розвинути у своїх учнів. Підсумовуючи, необхідно зазначити, що кількарічний досвід викладання автором підтверджує стійку високу зацікавленість студентів у розборі прикладів такого роду і, відповідно, значне підвищення якості засвоєння матеріалу. У 2010 році випущений посібник «Евристика», матеріали лекцій з якого, за особистим спостереженням автора, вже викладені у мережі Інтернет у якості реферативних, що спонукало автора у 2020 році отримати на цей посібник авторське свідоцтво. В подальшому можливо, в контексті збільшення вищезначальності вже зазначуваного фактору вирішення постійно виникаючих проблем у житті сучасної людини, введення означеної дисципліни «евристика» в якості нормативної і для спеціалістів усіх інших напрямків.

Зовсім нещодавно, у кінці жовтня 2020 року, Інститут філософії РАН організував онлайн круглий стіл щодо проблем сучасної філософії. Однією з провідних думок щодо виходу філософії з кризи, у якій вона сьогодні перебуває, була думка про те, що «сучасна філософія повинна вчити вирішувати проблеми» [8], що, в свою чергу, можливо оцінити як ще один нагальний і аргументований доказ актуальності підходів у викладанні, окреслених нами вище.

Література

1. Андрейчук Н. В. Материалы к курсу «Методика преподавания философии». Калининград: Изд-во КГУ, 2003. 69с.
2. Аристотель. Сочинения: В 4 т. Т. 4. Москва: Мысль, 1983. 779 с.
3. Базалук О. О., Юхименко Н. Ф. Філософія освіти: Навчально-методичний посібник. Київ: Кондор, 2010. 164с.
4. Гулыга А. В. Гегель. Москва: Молодая гвардия, 2008. 263[9] с.
5. Гессен С. И. Основы педагогики. Введение в прикладную философию. Москва: Школа-пресс, 1995. 448с.
6. Anatolii YERMOLENKO, Volodymyr TURCHYNOSKYI, Volodymyr FADEEV, Oleksii VEDROV, Ivan IVASHCHENKO, Viachsl. Філософія в Україні: у вічному пошуку себе. DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/uam.2019.26.1097>.
7. Бобуненко Н. Критическое мышление или кому нужно наше мнение. URL:<https://m.facebook.com/groups/519871582057416?view=permalink&id=537841946927046>; (дата звернення: 26.10.20).
8. В. Порус про кризу сучасної філософії у вищій школі. URL:https://www.youtube.com/watch?v=hPs1ulZzhaA&feature=share&fbclid=IwAR1dqT3Dok8Uq_kzXE1uRQZD9luvuMcb5c8Zlvx-Rd8DZlu8Sju0mtdccb4 (дата звернення: 26.10.20).
9. Институт философии РАН. URL: https://iphras.ru/itogi_2019.htm; (дата звернення: 26.10.20).
10. Компетентність. URL:<https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%B5%D1%82%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C>; (дата звернення: 20.10.20).
11. Педсовет. Учителя-тиктокеры: утром-уроки, вечером-вайны. URL:<https://pedsovet.org/beta/article/ucitela-tiktokery-utrom-uroki-vecerom-vajny>; (дата звернення: 19.10.20).

12. Harvard lecturer: 'No specific skill will get you ahead in the future'—but this 'way of thinking' will (Nov 2 2020 11:40 AM EST) URL: https://www.cnn.com/2020/06/15/harvard-yale-researcher-future-success-is-not-a-specific-skill-its-a-type-of-thinking.html?fbclid=IwAR3XKJxZRFZ_BdFcl7l2yd5V32UtODxznKG_kins00cyode7q1hIoT_aXhk; (дата звернення: 02.11.20).
13. Serious creativity (Using the power of lateral thinking to create new ideas) by Edward de Bono. New York Harper Collins Publishers, 1997. 331p.

References

1. Andreichuk N. V. (2003) Materials for the course "Methods of teaching philosophy." Kaliningrad: Publishing Center KGU.
2. Aristotle. (1983) Essays: In 4 vols. Vol. 4. – М.: Think.
3. Bazaluk O. O., Yukhymenko N. F. (2010) Philosophy of education: Textbook. – Kyiv: Condor.
4. Hulyha A. V. (2008) Hegel. Moscow: Young guard.
5. Hessen S. I. (1995) Fundamentals of pedagogy. Introduction to applied philosophy. Moscow: School press.
6. Anatolii YERMOLENKO, Volodymyr TURCHYNOVSKIY, Volodymyr FADEEV, Oleksii VEDROV, Ivan IVASHCHENKO, Viachslav TSYBA. Philosophy in Ukraine: in the Permanent Quest for Itself. URL: https://uamoderna.com/images/archiv/26-2019/UM-26-druk-12-30_Forum_compressed.pdf (appeal date: 26.10.20).
7. Bobunenکو N. Critical thinking or who needs our opinion. URL: <https://m.facebook.com/groups/519871582057416?View=permalink&id=537841946927046>. (appeal date: 26.10.20).
8. V. Porusabout the crisis of modern philosophy in high school. URL: https://www.youtube.com/watch?v=hPs1ulZzhaA&feature=share&fbclid=IwAR1dqT3Dok8Uq_kzXE1uRQZD9luvuMcb5c8Zlvx-Rd8DZlu8Sju0mtdcb4. (appeal date: 26.10.20).
9. Institute of Philosophy of the Russian Academy of Sciences. URL: https://iphras.ru/itogi_2019.htm; (appeal date: 26.10.20).
10. Competence. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%B5%D1%82%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C>; (appeal date: 20.10.20).
11. Pedagogical Council. Teachers-tiktokers: morning-lessons, evening-vine's. URL: <https://pedsovet.org/beta/article/ucitela-tiktokery-utrom-uroki-vecerom-vajny>; (appeal date: 19.10.20).
12. Harvard lecturer: 'No specific skill will get you ahead in the future' — but this 'way of thinking' will (Nov 2 2020 11:40 AM EST) URL: https://www.cnn.com/2020/06/15/harvard-yale-researcher-future-success-is-not-a-specific-skill-its-a-type-of-thinking.html?fbclid=IwAR3XKJxZRFZ_BdFcl7l2yd5V32UtODxznKG_kins00cyode7q1; (appeal date: 02.11.20).
13. Edward de Bono. (1997) Serious creativity (Using the power of lateral thinking to create new ideas). New York HarperCollins Publishers.

Ihor Shpachynskyi

V. O. Sukhomlynskyi National University of Mykolaiv, Mykolaiv, Ukraine

«WHY» AND «HOW» PHILOSOPHY IS NEEDED TODAY: METHODOLOGICAL AND PPSYCHOLOGICAL ASPECTS

Abstract. *The article reflects some approaches of methodological and psychological nature to the teaching of philosophy in institutions of both high and general secondary education. The question of the introduction of effective methods of teaching philosophy was examined. It is actually from the point of persuasion of a modern complicated cultural situation in Ukraine and the world. This is equally important for the formation of spiritually developed personality, which is characterized by dialectical, systemic, strategic thought, the desire to create and develop oneself. The analysis of modern distance learning methods and the possibility of their application in the teaching process with the justification of the criterion of maximum usefulness and appropriate practical application, considering the skills required of a highly professional modern specialist. Among the latter, in particular, emphasis is placed on the development of some that are considered key and are a direct subject of reflection in the field of philosophy, such as "critical thinking" and "analytical thinking and innovation." The expediency of using such a type of work as an essay is considered and proposed as the most effective development of these qualities. There is a separate opinion that philosophy can be called with some caution a discipline, the study of which sometimes goes hand in hand with both psychological problems and serious mental illnesses, as well as the mental health of the individual. On the basis of the author's experience of teaching philosophical disciplines, future specialists of the relevant specialty-teachers of secondary education institutions are invited to show the beauty of a harmonious (dialectical) combination of opposites on examples from the field of their profile. Thus, in particular, the beauty of the construction of the oxymoron - philologists, the fight against Aikido - specialists in physical education, "psychological Aikido" - psychologists, so-called techniques. "TOSIP" (theories of solving inventive problems) - students of natural sciences, etc. The conclusions, in particular, state that teaching will thus be able to develop the above-mentioned certain qualities in future teachers of general secondary education, and they, in turn, will be able to develop them in their students.*

Key words: *critical thinking, cognitive psychology, dialectics, distance learning, problem approach, heuristics.*